

цей факт має визначати її ціннісне центрування навколо такого колективу, як народ. Саме та-кий підхід, яскравіше підкреслюватиме спільну відповіальність за майбутнє, що особливо актуально в період глобальних криз і катастроф, даватиме можливість державі реально утверджуватися в ролі найстійкішої та найефективнішої форми організації людей. При цьому зауважмо, що основи індивідуалізму в державно-правовому житті не повинні повністю розмиватися, права людини, беззаперечно, мають знаходити своє місце в сучасній державі, але їхнє поєднання з колективізмом має відбуватися за принципом комплементарності. Апріорна ілюзорність вищої цінності кожної окремої людини повинна бути замінена реальністю колективізованого громадянського суспільства сучасної держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ивин А.А. Философия истории / А.А. Ивин. – М. : Гардарики, 2000. – 528 с.

2. Латов Ю.В. Российская экономическая ментальность на мировом фоне / Ю.В. Латов, Н.В. Латова // Общественные науки и современность. – 2001. – № 4. – С. 31–41.

3. Мартышин О.В. Справедливость и право / О.В. Мартышин // Государство и право на рубеже веков (материалы Всероссийской конференции). Проблемы теории и истории. – М. : Изд-во ИГИП РАН, 2001. – С. 159–165.

4. Материалы XXV съезда КПСС. – М. : Политиздат, 1976. – 256 с.

5. Нартов Н.А. Геополитика / Н.А. Нартов. – М. : ЮНИТИ, 1999. – 359 с.

6. Оборотов Ю.Н. Традиции и обновление в правовой сфере: вопросы теории / Ю.Н. Оборотов. – Одесса : Юридическая литература, 2002. – 278 с.

7. Рубинштейн А.Я. Общественные интересы и теория публичных благ / А.Я. Рубинштейн. // Вопросы экономики. – 2007. – № 10. – С. 90–113.

8. Семитко А.П. Развитие правовой культуры как правовой прогресс / А.П. Семитко. – Екатеринбург : Изд-во Гуманитарного ун-та, 1996. – 313 с.

9. Семків О.І. Політологія / О.І. Семків. – Л. : Світ, 1994. – 592 с.

10. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит ; пер. с англ.– М. : Эксмо, 2007. – 960 с.

11. Токвиль А. Демократия в Америке / А. Токвиль. – М., 2000. – С. 371.

УДК 321.74(477.53)

РОЛЬ РЕВОЛЮЦІЙНИХ КОМІТЕТІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В ПІДГОТОВЦІ ТА ПРОВЕДЕННІ ВИБОРІВ ДО РАД (ГРУДЕНЬ 1919 – КВІТЕНЬ 1920 РР.)

Стрілець В.В., д. і. н., к. ю. н.,
професор кафедри теорії та історії держави і права
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена аналізу заходів революційних комітетів Полтавської губернії щодо підготовки та проведення виборів до рад упродовж грудня 1919 – квітня 1920 рр.

Ключові слова: Полтавський губернський революційний комітет, волосні й повітові революційні комітети, Полтавська міська рада робітничих і червоноармійських депутатів, сільські ради, волосні й повітові з'їзди рад, Полтавський губернський з'їзд рад, Полтавський губернський виконавчий комітет.

Статья посвящена анализу мероприятий революционных комитетов Полтавской губернии по подготовке и проведению выборов в советы на протяжении декабря 1919 – апреля 1920 гг.

Ключевые слова: Полтавский губернский революционный комитет, волостные и уездные революционные комитеты, Полтавский городской совет рабочих и красноармейских депутатов, сельские советы, волостные и уездные съезды советов, Полтавский губернский съезд советов, Полтавский губернский исполнительный комитет.

Strilets V.V. ROLE OF REVOLUTIONARY COMMITTEES OF POLTAVA PROVINCE IN ADMINISTRATING ELECTIONS TO THE SOVIETS (DECEMBER 1919 – APRIL 1920)

The paper deals with the measures taken by revolutionary committees of Poltava province on administrating elections to the Soviets during December 1919 – April 1920.

Key words: Poltava Province Revolutionary Committee, county and district revolutionary committees, Poltava City Soviet of Workers and Red Army Deputies, village Soviets, county and district congresses of Soviets, Poltava province congress of Soviets, Poltava Province Executive Committee.

Постановка проблеми. Питання встановлення радянської влади в Україні не стало суперечкою академічною проблемою, оскільки певним чином впливає на політичні процеси в наш час. Вивчення досвіду радянського державного будівництва, зокрема діяльності надзвичайних органів радянської влади, якими були революційні комітети, допоможе уникнути виявів авторитаризму й тоталітаризму в сучасній Україні.

Стан дослідження. Представники вітчизняної радянської історико-правової науки не раз зверталися до зазначененої проблеми [1], однак, попри суттєве накопичення фактичного матеріалу, їм не вдалося уникнути заполітизованих підходів до відповідей на низку важливих питань. Разом із тим сучасна історіографія не виявляє значного інтересу до проблем радянського державного будівництва.

тва, що посилює актуальність запропонованого дослідження. Революційні комітети на чолі з губернським революційним комітетом (ревкомом) Полтавської губернії випали з поля зору як радянської, так і сучасної історико-правової науки, що зумовлює актуальність запропонованої статті, метою якої є дослідження заходів революційних комітетів Полтавської губернії щодо підготовки та проведення виборів до рад.

Виклад основного матеріалу. Одним із важливих напрямів діяльності надзвичайних неконституційних органів радянської влади – революційних комітетів – стала організація виборів постійних конституційних органів влади Радянської України – рад, яким ревкоми мали передати владні повноваження. В Інструкції ВЦВК РСФРР революційним комітетам, організованим у сфері впливу Південного фронту (від 18 листопада 1919 р.), ревкомам ставилося завдання розпочати організацію виборів до рад і на з'їзди рад. Наголошувалося, що передвиборча кампанія мала проводитися не пізніше місяця з дня набуття ревкомами владних повноважень. Насамперед мали бути проведені вибори ради робітничих депутатів губернського міста. Після закінчення виборів губернськими та повітовими з'їздами рад і їхніми виконкомами революційні комітети мали ліквідуватися та передати свої справи губернським і повітовим виконкомам [2, с. 4]. На практиці ревкоми Полтавської губернії лише частково дотрималися зазначених положень цієї Інструкції.

За розпорядженням губернського ревкому згідно із Тимчасовим положенням «Про організацію місцевих органів Радянської влади та порядок управління», прийнятим постановою РНК УСРР від 08 лютого 1919 р., як виняток в одному повіті губернії – Полтавському (що зумовлено було близькістю до губернського міста та відсутністю у зв'язку з цим значної загрози для влади) – у грудні 1919 р. були проведені вибори до сільських рад повіту за принципом, викладеним у Положенні, – у селах із кількістю мешканців не менше ніж п'ятсот. Разом було обрано 258 рад. Доречно зауважити, що в цьому випадку не обійшлося без проблем. За затверджену згодом губернським ревкомом схемою фінансуванням було забезпечене із зазначененої кількості обраних рад лише 120 рад (по 6 на волость) із тим, щоб забезпечення інших йшло за рахунок місцевих коштів. Оскільки через неналагодженість податкового апарату такі кошти не вдалося знайти, то впродовж наступних місяців зазначені ради залишалися без утримання. Як зазначалося в доповіді обраного наприкінці березня полтавського повітового виконкому, такий стан «не можна визнати за певний, бо коли взяти до уваги, що в сільради обираються дійсні прихильники пролетаріату, зі складу цього ж пролетаріату – люди незаможні, без платні вони існувати не можуть і від праці повсякчас примушені відмовлятися» [3, арк. 358].

Питання формування конституційних органів влади – рад – не раз порушувалося на рівні губернського ревкому. Так, на його засіданні 29 грудня 1919 р. на основі доповіді

завідувача відділу управління М. Алексеєва розглядалося згадане Тимчасове положення «Про організацію місцевих органів Радянської влади та порядок управління». Ревком постановив затвердити ту частину Тимчасового положення, яка стосувалася скликання волоських з'їздів, а ту частину, яка стосувалася повітових і губернських з'їздів рад, відкласти до отримання від центральних органів влади нового положення про вибори [4, арк. 7].

25 лютого 1920 р. Президія ВУЦВК на основі рішень VIII Всеросійської конференції РКП(б) прийняла постанову «Про призначення повсюдних виборів в Ради та про порядок обрання на IV Всеукраїнський з'їзд Рад». Оскільки, згідно з цією постановою, обиратися в першу чергу мали ради губернських міст, то губернський ревком насамперед здійснив відповідні організаційні заходи щодо виборів до Полтавської міської ради.

На своєму засіданні 29 лютого 1920 року губернський ревком постановив провести вибори в Полтавську міську раду робітничих і червоноармійських депутатів у період з 05 по 12 березня 1920 р. Право обирати депутатів було надано лише провладним профспілкам і червоноармійцям гарнізону м. Полтави. Комісію з організації виборів у міську раду було зобов'язано розробити детальну інструкцію з виборів [5, с. 2]. Зазначена комісія з організації виборів у міську раду була обрана на міській безпартійній конференції 11 лютого 1920 р. Комісію очолив заступник голови губернського ревкому, завідувач губернського відділу управління М. Алексеев. Комісія розробила й опублікувала в газеті «Радянська влада» інструкцію із проведення виборів до міської ради.

В інструкції зазначалося, що у виборах мало взяти участь усе «трудове населення» м. Полтави, об'єднане в професійні спілки, що входять до складу ВЦРПС («Центропрофу»), червоноармійці полтавського гарнізону та залізничні робітники, об'єднані в залізничні спілки, які з технічних причин не увійшли в «Центропроф». Вибори мали відбуватися виключно на загальних зборах профспілок і у військових частинах гарнізону м. Полтави. Уточнювалося, що депутатами міської ради могли бути обрані й не члени профспілок чи червоноармійці, що було підставою для обрання в міську раду посадовців губернського рівня та інших осіб. Вибори вважалися дійсними, якщо вони відбувалися з відома комісії з організації виборів, за присутності її представника й наявності не менше ніж третина всіх виборців. На зборах мав бути складений протокол про вибори, підписаний головою, секретарем зборів і представником Комісії з організації виборів, який був присутнім на зборах. Протокол направлявся у виборчу комісію для перевірки виборів і надання мандатів вибраним делегатам [6, с. 1].

Перше засідання новообраної Полтавської міської ради було відкрите 14 березня 1920 р. головою губернського ревкому Я. Дробнісом [7, арк. 68]. За його словами, Полтавська міська рада першою з'явилася в Полтавській губернії й вона повинна разом із губернським ревкомом продовжити «величезну важку ро-

боту» з відновлення радянської влади в губернії. У президію міської ради було обрано президію губернського ревкому (так зазначалося в тексті газетної публікації, адже формально президії губернського ревкому не існувало). На порядок денний було винесено три питання: про роботу міської ради, вибори в радианські установи, вибори мандатної комісії. Із розлогою доповіддю про майбутню роботу міської ради виступив Я. Дробніс. У дебатах порушувалося питання створення повітово-міського виконавчого комітету (у межах м. Полтави та Полтавського повіту). У постанові Полтавської міської ради за результатами обговорення доповіді, зокрема, зазначалося таке: створення повітово-міського виконавчого комітету відкласти до скликання з'їзду рад селянських депутатів Полтавського повіту та скликання з'їзду рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів Полтавської губернії, який мав утворити губернський виконавчий комітет; вибрati зі свого середовища завідувачів міськими секціями відділів губернського ревкому; скликання міської ради робітничих і червоноармійських депутатів доручити губернському ревкому, який стане її президією; губернський ревком має доповідати міській раді про свою діяльність і відповідати перед міською радою; губернському ревкому та президії ради на власний розсуд надавалося право делегувати депутатів ради для роботи в різні установи [8, с. 1]. До речі, подібне рішення майже слово в слово було прийняте й на спільному засіданні губернського ревкому разом із завідувачами відділів ревкому, що відбулося цього самого дня – 14 березня 1920 р. У постановах і Полтавської міської ради, і спільному засіданні губернського ревкому разом із завідувачами відділів ревкому йшлося й про надання права губернському ревкому та президії ради делегувати в різні установи для роботи членів ради на свій розсуд, подаючи потім ці призначення на затвердження міської ради [4, арк. 39].

Після обрання Полтавської міської ради губернський ревком здійснив загальне керівництво цим органом. На засіданні губернського ревкому 27 березня було прийнято рішення, ураховуючи відсутність достатньої кількості відповідальних працівників, які можуть бути виділені для роботи повітово-міського виконкуму, та пов'язаність роботи міських підвідділів управління й губернських відділів, залишити міські секції (підвідділи) у складі губернських відділів до скликання губернського з'їзду рад, на якому це питання мало розв'язатися остаточно. На цьому самому засіданні була прийнята постанова про скликання 01 квітня 1920 р. пленуму міської ради депутатів разом із фабрично-заводськими комітетами та правліннями профспілок, що входили до ВЦРПС, визначити порядок денний цього засідання і своєчасно оприлюднити його в газеті «Радянська влада» [9, с. 2].

Водночас губернський ревком готовував вибори рад та виконкомів і на інших рівнях. Постановою губернського ревкому від 11 березня 1920 р. створено Полтавську губернську виборчу комісію з виборів у ради у складі трьох осіб (серед них – завідувач відділу

управління губернського ревкому й голова Полтавського повітового ревкому) та асигнувано цій комісії на передвиборну діяльність один мільйон крб [4, арк. 37].

За підписом голови губернського ревкому й голови губернської виборчої комісії всім повітовим ревкомам була надіслана телеграма, якою, згідно з інструкцією ВУЦВК щодо порядку виборів сільських рад від 01 березня 1920 р., висувалася вимога розпочати виборчу кампанію, використовуючи апарати відділів управління волосних ревкомів, і створити повітові виборчі комісії у складі трьох осіб, яким доручити негайне створення волосних виборчих комісій. З метою широкого залучення населення до виборів рад повітовим комісіям за згодою ревкомів надавалося право проводити «мобілізацію грамотних сил», давати доручення інструкторам усіх відділів ревкомів проводити агітацію та пропаганду, поширювати літературу, користуватися всіма засобами пересування, поза чергою відправляти військові телеграми, видавати інструкції й листівки. Волосні комісії мали скласти списки виборців і осіб, позбавлених виборчих прав, указавши минулий і теперішній матеріальний стан останніх. Вибори мали відбутися в неробочий день за можливості в усіх селах волості водночас. Протоколи виборів мали передаватися новообраним радам, які обиралися з розрахунку один депутат на сто виборців. Після виборів рад голова волосної комісії в п'ятиденний термін мав скликати волосний з'їзд рад для виборів волосного виконавчого комітету. Вибори мали відбутися впродовж десяти днів з моменту отримання наказу губернського ревкому. Сільські ради мусили послати представників на повітові з'їзди рад із розрахунку один представник на тисячу осіб населення. Повітовий з'їзд рад не повинен був перевищувати триста осіб. Час скликання повітових з'їздів рад установлювався губернською виборчою комісією [10, арк. 60].

Відповідні інструкції з виборів сільських рад, волосних і повітових з'їздів рад та виконкомів приймалися й повітовими виборчими комісіями [11, арк. 62]. Оскільки свого технічного апарату виборчі комісії не мали, то користувалися апаратом і матеріальними ресурсами відділів управління революційних комітетів.

На забезпечення відповідних результатів виборчої кампанії була направлена агітаційно-пропагандистські заходи ревкомів, важливою складовою якої були відозви до населення. Так, у відозві до селян повіту Полтавського повітового ревкому зазначалося, що необхідно «пильно стежити за тим, аби в ради не проходили торгаші, дрібні промисловці і всі, хто користується найманою працею з метою прибутків та різні куркулі», бо в разі їх потрапляння до рад «не може бути й мови про здійснення інтересів трудових мас», тому селянам варто пам'ятати, що партійний склад рад має велике значення «у виконанні волі народу», а лише комуністична партія здатна захищати інтереси бідняків і середнього селянства [12, арк. 69].

У Полтавському повіті питаннями виборів рад відав інструкторсько-інформаційний під-

відділ відділу управління повітового ревкому. Для проведення виборів було мобілізовано, відповідно підготовлено й надіслано на місця інструкторів-організаторів. Після виборів сільських рад і волосних виконкомів наприкінці березня 1920 р. було проведено повітовий з'їзд рад, на якому було ухвалено за-пропоновані повітовим ревкомом резолюції. 31 березня з'їзд обрав повітовий виконком, якому повітовий ревком передав свої повноваження та справи [12, арк. 303].

У низці випадків ревкоми вносили зміни в установлені Конституцією УРСР норми представництва в ради. Проведення виборів відбувалося під пильним контролем революційних комітетів із відстороненням опозиційних більшовикам кандидатів. Наприклад, під час виборів у Лохвицькому повіті було заарештовано 50 осіб [4, арк. 160].

Але все ж у деяких місцевостях губернії вибори до рад, як і у свій час – до ревкомів, відбувалися не за ідеологічними та політичними установками губернського й повітових ревкомів, а всупереч їм. Характерною в цьому плані є доповідь голови Лубенського повітового ревкому Слинька на П'ятому повітовому з'їзді рад робітничо-селянських і червоноармійських депутатів Лубенщини, що відбувся 14 квітня 1920 р. Доповідач зазначив, що залякане ще денікінцями селянство на виборах до сільських і волосних ревкомів та рад обирало «представників не бідноти та робітників, а куркулів, які тільки гальмували справу організації влади бідноти та працюючих» і діяли «в зовсім другому напрямі», та що працювати повітовому ревкому в таких умовах було дуже важко, але все ж таки ревком провів вибори до рад по всьому повітові, «влаштував волосні з'їзи і скликав цей повітовий з'їзд, до рук якого передає свою владу в повній надії, що з'їзд проведе всю працю в тому напрямі, якого вимагають інтереси пролетаріату і радянської влади» [13, арк. 254 зв.].

На волосних і повітових з'їздах новобраних рад заслуховувалися доповіді волосних ревкомів та повітових ревкомів про їхню діяльність. Наприклад, на з'їзді рад Зінківської волості Зінківського повіту 30 березня 1920 р. з доповідями про діяльність волосного ревкому виступили голова ревкому й завідувач його земельним відділом [14, арк. 48].

Губернський ревком намагався контролювати новобрани ради й виконкоми, інколи застосовуючи репресивні заходи, що викликало негативну реакцію представників цих органів радянської влади. Так, на засіданні президії Полтавського повітового виконкуму за участі відповідальних працівників Полтавського повіту 08 квітня 1920 р. розглядалося питання зносин повітового виконкуму з губернським ревкомом. За результатами обговорення була прийнята постанова, у якій, зокрема, ішлося про таке: «Президія повітового виконкуму при участі відповідальних працівників рішуче протестує проти арештів повітових робітників-комуністів, а також співчуваючих без повідомлення про це повітового виконкуму, або його президії, а тому останній прохоче губартком та Полтавський губревком, аби всякі арешти відповідальних робітників повіту

не робилися без відома повітового виконкуму і слідство по справам таких заарештованих велося тільки при участі представника повітового виконкуму» [15, арк. 46].

У результаті виборчої кампанії до рад їхня система на кінець квітня 1920 р. замінила систему ревкомів майже по всій території губернії. Лише на заході губернії ще кілька місяців (до серпня 1920 р.), очевидно, у зв'язку з радянсько-польською війною, діяв Переяславський повітовий ревком [16, арк. 2] та деякі волосні й сільські ревкоми, хоча в більшості сіл цього повіту були обрані ради [17, арк. 4].

Значну роботу ревкоми губернії провели в питанні скликання 3-го полтавського губернського з'їзду рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів. Губернський ревком своєю постановою від 15 квітня 1920 р. призначив засідання пленуму Полтавської міської ради робітничих і червоноармійських депутатів на 17 квітня 1920 р. Й визначив порядок денний цього засідання, що включав питання виборів делегатів на губернський з'їзд рад. Цією самою постановою було призначено скликання губернського з'їзду рад на 23 квітня 1920 р. та визначено його порядок денний: доповідь губернського ревкому з'їзу, розгляд питань економічної й військової політики, земельного, продовольчого, освітнього питань, питань соціального забезпечення, охорони здоров'я, діяльності робітничо-селянської інспекції та виборів рад [18, с. 2]. На відкритті 3-го полтавського губернського з'їзу рад голова губернського ревкому Я. Дробніс сказав: «3-й з'їзд Рад – це закінчення будівлі з організації влади на Полтавщині ... це завершення роботи, яку до цих пір вів губревком» [19, с. 3].

Полтавський губернський революційний комітет був розпущений постановою Полтавського губернського виконавчого комітету на засіданні 27 квітня 1920 р. Цією самою постановою губернському ревкому було запропоновано передати справи Президії губернському виконкуму, а голові губернського ревкому – справи заступнику голови губернського виконкуму [20, арк. 2].

Але заміна надзвичайних органів радянської влади – ревкомів – постійними конституційними органами – радами й виконкомами рад, не призвела, на що сподівалися багато сучасників, до якоїсь, хоча б і так званої радянської, демократизації політичного режиму в УРСР. Система радянського авторитаризму, що згодом переросла в сталінський тоталітаризм, набирала обертів.

Висновки. Отже, ревкоми губернії провели значну роботу з підготовки та проведення виборчої кампанії до постійних конституційних органів радянської влади – рад. Оскільки свого технічного апарату виборчі комісії не мали, то користувалися апаратом і матеріальними ресурсами відділів управління революційних комітетів. На забезпечення відповідних результатів виборчої кампанії були направлені й агітаційно-пропагандистські заходи ревкомів, важливою складовою яких були відозви до населення. У низці випадків

ревкоми вносили зміни в установлені Конституцією УРСР норми представництва в ради. Проведення виборів відбувалося під пильним контролем революційних комітетів із відстороненням опозиційних більшовикам кандидатів. Інколи вибори через неприйнятний для влади склад рад оголошувалися недійсними і призначалися нові вибори.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Потарикіна Л.Л. Ревкоми України в 1918–1920 pp. / Л.Л. Потарикіна. – К. : Видавництво Академії наук УРСР, 1957. – 156 с.; Литвинова Г.И. Революционные комитеты в годы Гражданской войны / Г.И. Литвинова. – М. : Юридическая литература, 1974. – 152 с.; Бугай Н.Ф. Чрезвычайные органы Советской власти: ревкомы 1918–1921 гг. / Н.Ф. Бугай. – М. : Наука, 1990. – 320 с.
2. Об организации Советов в деревне // Власть Советов. – Полтава, 1919. – 18 декабр. – 1.
3. Державний архів Полтавської області (далі – ДАПО). – Ф. 3872. – Оп. 2. – Спр. 16.
4. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 107.

5. От отдела управления // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 06 березня. – С. 2.
6. От Комиссии по выборам в гор. Совдеп Рабочих и Красноармейск. Депутатов г. Полтавы // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 05 берез. – С. 1.
7. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 68.
8. Торжественное открытие Городского Совета Рабочих и Красноармейских депутатов // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 16 берез. – С. 1.
9. Офіційний відділ // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 28 берез. – С. 2.
10. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 3.
11. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 178.
12. ДАПО. – Ф. 3872. – Оп. 2. – Спр. 12.
13. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 150.
14. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 199.
15. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 50.
16. ДАПО. – Ф. 3872. – Оп. 1. – Спр. 213.
17. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 192.
18. Офіційний відділ // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 18 квіт. – С. 2.
19. Советское строительство // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 25 квіт. – С. 3.
20. ДАПО. – Ф. 3872. – Оп. 1. – Спр. 2.

УДК 34.03

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ

Терещук М.М., здобувач
кафедри теорії держави та права
Національна академія внутрішніх справ

Стаття присвячена дослідженням становлення та еволюції юридичної відповідальності в публічних галузях права. Розглядаються види юридичної відповідальності в контексті поділу права на приватне й публічне та їхній вплив на формування правових систем. Виявляються особливості юридичної відповідальності публічно-правового характеру різних історичних епох.

Ключові слова: юридична відповідальність, публічне право, кримінальна відповідальність, конституційна відповідальність, адміністративна відповідальність, покарання, правопорушення, злочин.

Статья посвящена исследованию становления и эволюции юридической ответственности в публичных отраслях права. Рассматриваются виды юридической ответственности в контексте деления права на частное и публичное, а также их влияние на формирование правовых систем. Выявляются особенности юридической ответственности публично-правового характера разных исторических эпох.

Ключевые слова: юридическая ответственность, публичное право, уголовная ответственность, конституционная ответственность, наказание, правонарушение, преступление.

Tereschuk M.M. HISTORICAL ASPECTS OF THE LEGAL RESPONSIBILITY FORMATION IN PUBLIC LAW

The article deals with becoming and evolution of the legal responsibility in the public law. The types of legal responsibility are examined in the context of division of law on private and public and their influence on forming of the legal systems. The features of the legal responsibility of public character of the different historical epochs are appeared by an author.

Key words: legal responsibility, public law, criminal responsibility, constitutional responsibility, administrative responsibility, punishment, offence, crime.

Постановка проблеми. Процес формування такого явища, як юридична відповідальність, невід'ємно пов'язаний зі становленнями права загалом. Незважаючи на те, що дихомія права, тобто розмежування на приватне та публічне, обґрунтувана в Античному Римі, застосування юридичної відповідальності публічно-правового характеру мало місце раніше – ще за часів виникнення перших протодержав у світі.

Сучасна юридична наука розрізняє види юридичної відповідальності за галузевим принципом, що автоматично вказує на її належність до публічних чи приватних галузей права, але становлення феномена юридичної відповідальності невід'ємно пов'язане з виникненням держави й державної влади.

Стан дослідження. Проблема становлення юридичної відповідальності в публічному праві належить до маловивчених у сучасній